Il-Kitba Narrattiva

Sa A. Schembri u Sa C. Zerafa

Skola St Joseph, Tas-Sliema

In-Narrattiva, rakkont, storja...

In-narrazzjoni hi: rakkont ta' ġrajjiet; qsim ta' esperjenzi; ftuħ ta' tieqa fuq dinjiet oħra li mhux familjari għall-qarrej.

Narrazzjoni tajba ddaħħal lill-qarrej f'realtà oħra, f'dinja li teżisti b'mod parallel għal tiegħu jew dinja immaġinarja u ta' seħer.

Ħajjitna mimlija stejjer u esperjenzi differenti u l-bniedem sa minn dejjem ħass il-bżonn li jirrakkonta, li jaqsam il-ġrajjiet tiegħu ma' ħaddieħor.

Il-kwalitajiet tan-narrattiva

- Terġa' tagħti l-ħajja lil ġrajjiet u esperjenzi tal-imgħoddi; toħloq sitwazzjonijiet u stejjer fittizji.
- Tista' tkun ibbażata fuq esperjenzi li ġraw tassew lill-kittieb jew li rahom iseħħu, jew tkun kollha kemm hi frott tal-immaġinazzjoni.
- Fl-istorja l-kittieb jista' jenfasizza ideat jew messaġġi partikolari.

WBD 2010 illustrations © Joe Berger

In-narrazzjoni hija arti

Kull storja tista' tkun interessanti jekk min qed jirrakkontaha jkun jaf kif għandu jibni n-nisġa tal-ġrajjiet b'mod li jqanqal suspans, kurżità, tbissima jew iqabbeż demgħa lill-qarrej.

In-narratur għandu l-ħila jibdel sitwazzjoni komuni fi storja affaxxinanti u mhux tas-soltu.

(Titli meħudin mill-karti taċ-ĊES tal-imgħoddi)

Kif ikun titlu narrattiv?

- Dakinhar ħassejtni se ntir bil-ferħ.
- Ma kinitx ċajta li mort nagħmel!
- Dakinhar ħadt l-akbar qatgħa ta' ħajti.
- Qatt ma kont naf li...
- Kieku tkellimt ma kienx jiġri dak li ġara.
- Min jitwieled tond ma jmutx kwadru.
- Dak li tiżra' taħsad.

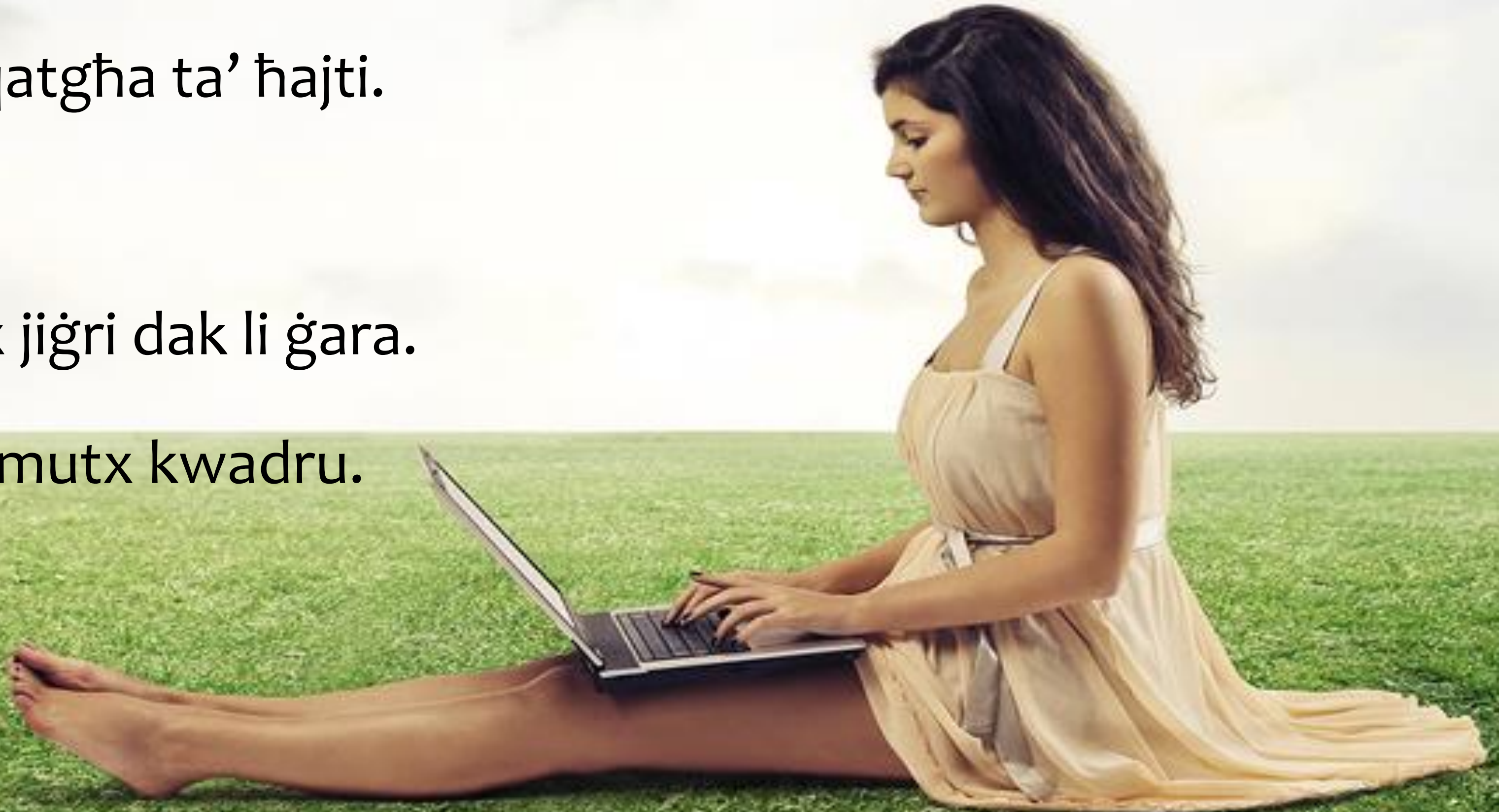

Qabel tibda...

- Identifika l-ġrajja li se tikteb dwarha.
- Għaliex hija interessanti daqshekk?
- Niżżel xi ħsibijiet.
- Ifforma plott ħafif li tista' timxi miegħu.

Pjan ħafif

- Agħmel pjan ħafif tal-istorja billi tippjana l-plott, tara min huma l-karattri, l-ambjent li fih se sseħħ l-istorja u s-sekwenza tal-ġrajjiet, bil-qofol u t-tmiem.
- Hekk l-istorja tkun diġà bdiet tagħqad bil-mod.

karattri
rakkont
messaġġ
ħsibijiet
kurżità
plott
ambjent
kunflitt
ġewwa
nisġa
narrattiva
barra
personalità
emozzjoni
vojt
atmosfera
narratur
għeluq
diffikultà
ftuħ
mimli
imġiba
ġrajjiet
sitwazzjoni
problema
l-ewwel persuna
xeni
deskrizzjoni
misteru
isem
dehra
suspans

Il-Plott

- Kull storja hija magħmula minn sensiela ta' ġrajjiet wara xulxin u kull waħda twassal għall-oħra.
- Ix-xeni huma kollha importanti għax dak li qed jiġri jkun qed jgħaddi minn proċess biex l-istorja tilħaq il-qofol tagħha.
- Mhux bilfors tpoġġi l-ġrajjiet wara xulxin kif ġraw tassew, iżda tista' tibda b'analessi (*flashback*) jew prolessi (*flashforward*).
- Plott maħsub tajjeb huwa riċetta għal storja tajba.

L-ambjent

- Kull storja sseħħ xi mkien, għalhekk in-narrazzjoni tiegħek trid tkun lokalizzata.
- Fi storja qasira bħal dik li se tikteb inti ġeneralment l-azzjoni sseħħ f'post wieħed, li jista' jkun barra jew ġewwa.
- Il-post għandu rwol importanti fl-istorja għax jikkundizzjona l-plott u l-karattri.

ġewwa/ barra

magħluq/ miftuħ

mimli/ vojt

qadim/ ġdid

kiesaħ/ sħun

atmosfera

Is-sitwazzjoni jew il-problema

- Kull storja qed tinkiteb għal raġuni u fiha hemm xi sitwazzjoni jew problema li l-karattru prinċipali qed iħabbat wiċċu magħha.
- Id-diffikultà se tagħmel l-istorja iżjed interessanti u tikxef iżjed dwar il-karattri involuti.
- Fil-qarrej jitqanqlu iżjed is-suspans u l-kurżità u għalhekk l-istorja tinħass iżjed qawwija.

Il-karattri

- Ħafna drabi komponiment narrattiv jinkiteb fl-ewwel persuna u għalhekk il-karattru prinċipali jkun in-narratur innifsu.
- Iżda storja tista' tinkiteb fit-tielet persuna u għalhekk in-narratur jirrakkonta ġrajja ta' karattru 'l barra minnu.
- Fl-istorja jista' jkun hemm karattri sekondarji minbarra dak prinċipali.
- F'komponiment ta' 350 kelma ddaħħalx iżjed minn 3 karattri għax m'hemmx wisq spazju fejn telabora fuq kull wieħed.

Il-karattri

- Qis li tkun tafhom sew:

Isem

Dehra

Imġiba

Karattru / personalità

Hawnhekk id-deskrizzjoni hija importanti ħafna.

mara/ raġel
pulit/żmattat
fqir/sinjur
ħaddiem/ student
anzjan/ żagħżugħ
nervuż/ kalm
nadif/ maħmuġ
organizzat/ imferfex
innoċenti/ makakk
panikuż/ frisk bħal ħassa
iżomm kelmtu/ mhux ta' min jafdah

L-ewwel paragrafu

L-ewwel paragrafu jista' jintroduċi l-esperjenza u jwassal is-sinifikat tal-istorja. B'dan il-mod il-qarrej ikollu idea ta' x'tip ta' esperjenza se jsib matul ir-rakkont.

L-ewwel paragrafu

Tista' tibda l-istorja billi taqbad tirrakkonta l-ġrajja **mill-bidu** tagħha, imbagħad tħalli l-messaġġ jew il-ħsieb għall-aħħar.

Ma kinitx ċajta li mort nagħmel!

Kont ilni naħsibha biex inpattihielha. Wara li daħqu bija, issa kien imiss li jidħqu ftit biha. Ġietni ċajta tajba f'moħħi. Ma ridtx inkun kattiva, ridt biss li sħabi tal-klassi jidħku daħka b'Romina.

L-ewwel paragrafu

Ma kinitx ċajta li mort nagħmel!

Għajjat, storbju, paniku u taqlib. Minn kollox beda jiġri u donnu kulħadd tilef il-kontroll fuqu nnifsu. Ma kinitx ċajta li mort nagħmel. Stajt nissoponi x'kienu se jkunu l-konsegwenzi ta' ċajta li f'għajnejja kienet tidher żgħira u innoċenti.

Tista' tibda l-istorja billi taqbad tirrakkonta l-ġrajja **mit-tmiem** tagħha fejn il-konsegwenzi jkunu diġà magħrufa, imbagħad mit-tieni paragrafu tibda l-ġrajja skont kif seħħet.

Il-paragrafi l-oħra

- Kompli l-istorja fil-bqija tal-paragrafi billi żżewwaq l-azzjonijiet b'deskrizzjonijiet tal-post, tal-karattri u anki tal-emozzjonijiet.
- Tinsiex iddaħħal ħsibijiet, riflessjonijiet u emozzjonijiet li jmorru ma' dak li jkun qed jiġri.

Id-deskrizzjoni

- L-istorja ssir iżjed interessanti bl-użu tad-deskrizzjoni biex il-qarrejja jidħlu iżjed fl-atmosfera u jsiru parti mir-rakkont.
- Il-postijiet, il-karattri, u l-istorja nnifisha jieħdu iżjed ħajja meta l-kitba jkollha partijiet deskrittivi, b'aġġettivi u avverbji li jagħtu stampa dettaljata ta' dak li qed issemmi.

Tal-aħħar...

- Aħseb bħall-qarrej. Dak li se tippreżenta fil-kitba huwa l-uniku informazzjoni li se jkollu l-qarrej. Ftakar biex tippreżenta dak kollu li għandek f'moħħok.
- Mhux kull dettall huwa importanti, żomm biss dawk li huma relevanti għall-iżvilupp tar-rakkont.

It-tmiem

- L-istorja tista' tispiċċaha billi ssolvi l-problema jew is-sitwazzjoni ċentrali tal-ġrajja.
- Il-ġrajja tista' tagħlaq b'misteru, b'nuqqas ta' ċarezza f'dak li ġara wara u l-qarrej jibqa' jistaqsi.
- In-narratur jista' jagħżel li jpoġġi ċerti ħsibijiet jew riflessjonijiet biex jagħlaq.
- Tista' terġa' tuża s-sentenza li ftaħt biha u tkompli tibni fuqha biex toħroġ il-ħsieb finali.

Xogħol irfinut

- Aħseb;
- Ippjana u qassam il-ħsibijiet;
- Ikteb;
- Erġa' aqra x-xogħol u rranġa dak li hemm bżonn;
- Aqraha lil xi ħadd;
- Tibżax tħalli l-immaġinazzjoni timraħ.